Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904.

LETO—YEAR XX. | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 20, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., torek, 13. septembra (Sept. 13), 1927. | Subscription $6.00 yearly | ŠTEV.—NUMBER 215

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

THE LIBRARY OF THE SEP 1927 UNIVERSITY OF ILLINOIS

Z delavskega bojnega polja

San Francisco, Cal. — Tretja porotna obravnava proti tesarskima delavcema Gus Madsenu in George Pescetu je zopet končala v nesporazumu porotnikov. Obtožena sta bila, da sta ustrelila nekega stavkokaza. Državni pravdnik naznanja, da se bo vršila četrta obravnava. Doslej so se vršile že tri porotne obravnave in vse tri so končale tako, da se porotniki niso zedinili na pravorek.

Anita Whitney je v družbi odvetnika in mrs. Margaret Stanislavsky ustanovila Pionir Farming kompanijo, ki je pomagala siromašnim delavcem in farmarjem do nakupa farm v Kaliforniji.

Montreal, Can. — Štirinajsta konvencija Kanadske bratovščine železniških uslužbencev prične dne 19. septembra v Montrealu. Bratovščina je neodvisna industrijska delavska organizacija.

Boston, Mass. — Mary Donan, tajnica Sacco-Vanzettijevega obrambnega odbora, apelira proti dvema šestmesečnima zapornima kaznima, ki sta bili izrečeno zaradi demonstracij pri pogrebu Sacca in Vanzettija.

New York, N. Y. — Radijo postaja WEVD, to je postaja, ki niso ime v spomin Eugen V. Debsu, prične obratovati z dnem prvega oktobra.

Toronto, Can. — Organizirani farmarji v organizaciji United Farmers organizirajo velenakupno centralo za nakupovanje in prodajo pšenice. Centrala se združi z drugimi enakimi centralami v Kanadi.

New York, N. Y. — Organizirani godbeniki v tem mestu so sklenili novo pogodbo za tri leta. Mezda godbenikom se poviša od sedem do petnajst dolarjev na teden.

Izven New Yorka in Chicaga je mezda godbenikov nižja za deset odstotkov.

Godbeniki v New Yorku bodo prejemali po $90 na teden v vaudvillih pa od $75 do $90.

Najprvo brezplačne počitnice, potem pa znižanje mezde trpinom

Taka usoda je zadela 3,000 preprogarjev. — Lastniki tovarne bodo za $25,000 na dobičku, ako izplačajo $250,000 mezde.

New York, N. Y. — Tvrdka Alexander Smith's & Sons Co. je dala svojim 3,000 delavcem počitnice. Samoposebi se razume, da delavci za čas na počitnicah niso prejeli mezde. Tvrdka izdeluje preproge.

Po treh tednih so se delavci z veseljem vrnili na delo, kajti v delavski družini je v današnjih časih draginje vsak cent potreben za vzdrževanje družine, ki ga more delavec zaslužiti.

Ko so delavci vstopili v tovarno, jim je bilo naznanjeno, da se jim je mezda znižala za deset odstotkov. Delavec, ki ni zadovoljen z znižanjem mezde, lahko pobere svoja šila in kopita in gre s trebuhom za kruhom, so rekli gospodarji. Delavci niso organizirani in udali so se v gospodarjevo voljo. Ako kompanija izplača $250,000 mezde, tedaj to pomeni, da bo kompanija za $25,000 na profitu.

Kompanija ima svoje tovarne v Yonkersu, vprav severno od New Yorka.

ŠPEKULANTJE IZRABILI POSLEDICE OPLAVE

Bombaž se je dražil za $10 pri svežnju. — Špekulantom se obeta dobičkov.

New York, N. Y. — Vlada je ocenila dne 1. septembra, da se bo letos pridelo za 800,000 svežnjev manj bombaža, kot je napovedala dne 1. aprila.

Špekulantje borzijani, ki ne lastujejo in obdelujejo bombažnih plantaž, so izrabili to poročilo in so dražili bombaž kar za deset dolarjev pri svežnju.

Povodenj reke Mississippi je prinesla veliko nesrečo ljudstvu, ki živi v dolini te reke. Izguba tega ljudstva se ceni zaradi poplave na milijone in milijone dolarjev. Uničena niso bila le njih polja, vrtovi ampak poškodovana so bila tudi njih gospodarska poslopja, orodje in hiše. Nekateri so izgubili tudi osebni imetek. Ta nesreča je pa sreča za špekulante, ki ne orjejo, ne sejejo in žanjejo, ne obdelavajo zemlje, ne vrše nobenega produktivnega dela, ampak le špekulirajo, kako bi pomnožili svoj imetek.

Kešček civilizacije iz Floride, ki je paradiž ameriških magnatov

Zamorec zaradi malenkosti obsojen na prisilno delo. — Zaradi druge malenkosti od stražnika ubit. — Zamorka, mati devet otrok, umorjena od sovražnikov njenega soproga.

New York, N. Y. — Florida je opevana kot dežela, v kateri se cedita med in mleko za milijonarje, multimilijonarje in njih svojce. Pismo, ki ga je prejelo Društvo za napredek zamorskega ljudstva, pa pripoveduje, da je v tej državi še veliko barbarizma, ki se da primerjati z barbarizmom prvih let mračnjaškega srednjega veka. Pismo je pisal zamorec in pripoveduje o neznosnem trpljenju zamorskega ljudstva v tej državi. Pisano priprosto in pravi: "To prihaja, da vas obvestim o trpljenju, kateremu je podvrženo zamorsko ljudstvo okraja Madison, Florida, in okolice. — Skozi leta je Neal Harvey (zamorec) delal za Clifford McCalla (belopoltnika). Zaradi nesporazuma, ki je nastal med njim in mrs. McCallovo, je ostavil delo. Dan kasneje, v pondeljek, kakšna dva ali 3 tedne nazaj, je šel lovit ribe. Nekaj jih je ujel, ki niso imele devet palcev. Zakon pravi, da morajo biti dolge devet palcev. Aretirali so ga, bil je spoznan krivim in obsojen na trdo delo brez denarne globe pri konstrukciji cest v torek. Ker gospodarju ni mogel zadostiti, ga je udaril s kopitom svoje pištole tako močno po glavi, da je v nekaj minut umrl."

Pismo nato pripoveduje o umoru zamorke Wigginsove, matere devet otrok. Na cesti so jo umorili sovražniki njenega soproga. Njen soprog je bil obsojen na štiri mesece ječe, ker je poškropil s svinčenimi zrni za ptiče drhal, ki ga je hotela bičati zaradi nekega spora. Narodno društvo za napredek zamorskega ljudstva predloži oba dogodka governerju Floride.

Protiunijska propaganda na polju trdega premoga

Zarota premogovniških podjetnikov proti organizaciji rudarjev. — Superintendenti širijo obrekovanje proti zaupnikom rudarjev.

Shenandoah, Pa. — Premogovniški podjetniki, kovajoči zarote proti rudarski organizaciji United Mine Workers, so pričeli z novo taktiko. Njih superintendenti širijo obrekovanje v premogovnikih o rudarskih zaupnikih. Rudarjem šepetajo, da zaupniki prejemajo podkupnino, da so pristranski, včasi pa v posebnih okoliščinah tudi lenarijo.

Superintendenti, ki opravljajo to ogabno delo, si navadno izberejo rudarja, ki redkokdaj pride na sejo svoje lokalne unije. Taki rudarji hitro verjamejo, kar jim pripovedujejo superintendenti, ker ne razumejo, da je superintendent vedno superintendent, to je podpornik in zaupnik kompanije. Take lažnjive pripovedke povzročijo rudarskemu zaupniku veliko sitnosti, preden dokaže, da je superintendent lagal v interesu kompanije.

Zaupniki rudarjev v jamah tvorijo hrbtenico rudarske organizacije. Ti ne pazijo samo na to, da nosijo vsi delavci, ki delajo v premogovniku unijski znak, ampak njemu se sporoče tudi vse pritožbe. On tako pritožbo najprvo spravi pred preddelavce in superintendente in gleda na to, da se storjena křivica, ako je bila storjena, tudi poravna, in se pritožba ne odrine na zaprašeno polico, da tam zaspi spanje pravičnega.

Vsak premogovnik ima svoj pritožbinski odbor, ki sestoji navadno iz treh članov. Ta odbor imenujejo tudi jamski odbor. Rudarski zaupnik mora biti ester. Ako bi on milo apeliral na kompanijske uradnike za odpravo krivic, tedaj bi govoril gluhim ušesom. Dostikrat se dogodi, da pri razgovorih prizadeti postanejo tako razgreti, da se rabijo pesti, preden je krivica izravnana.

Ako se obrekujejo zaupniki organizacije in najdejo poslušna ušesa, ne da bi se stvari šlo do dna, tedaj prične organizacija razpadati od znotraj.

Na srečo se je za stvar pričel zanimati Splošni jamski ali rudniški odbor. Razgovarjal se je na široko in v detajlih o stvari in ljudje, ki so odgovorni za take govorice so bili pozvani, da dokažejo, kar so govorili, ali da svoje izjave požro kot laž.

Letalci opuščajo prekomorske polete

Samo miss Ruth Elder vztraja, da mora leteti v Pariz. Druge letalske vesti.

Ottawa, Ont. — Pilota monoplana "The Royal Windsor," ki sta se dva meseca pripravljala na polet iz Windsorja v Kanadi v Windsor na Angleškem, sta opustila polet za letos.

New York. — Rene Fonck je naznanil v nedeljo, da ne misli več na polet čez Atlantic.

London, 12. sept. — "Westminster Gazette" poroča, da je kapitan Courtney odložil svoj polet v Ameriko na prihodnjo spomlad.

London, 12. sept. — Charles A. Levine je dejal danes poročevalcem, da morda ima res močne živce, toda bedak ni, zato najbrž ne bo letel nazaj v New York s svojo "Columbijo," če ne bo boljšega vremena.

Tampa, Florida. — Miss Ruth Elder pravi, da pojde še ta mesec v Pariz s svojim pilotom George Haldemanom in da mora ona biti prva ženska, ki preleti Atlantik.

New Brunswick, N. J. — Sedemnajstletni Vincent Taylor iz Hackensacka ima čast, da je prvi "paglaveč" na svetu, ki se je obesil za rep aeroplana in visel v zraku 25 minut, dokler se ni letalo spustilo na tla na tukajšnjem letališču, 35 milj od Hackensacka, kjer je deček zlezel na rep. Pilot ni vedel, da nosi dečka na repu svojega letala. Bil je bolj prestrašen kot fant.

Chicago. — Ekspresno letalo, ki nosi redno tovor American Express kompanije, je v soboto dostavilo dva pisalna stroja adresantom v Indiani, ne da bi se bilo ustavilo. Stroja sta bila enostavno vržena na tla v dotičnima mestoma s pomočjo padala (parašuta).

Newyorški župan se je zameril Mussoliniju.

Rim, 12. sept. — Jim Walker, župan New Yorka, je padel v nemilost pri Mussoliniju, ker je prej posetil papeža kot njega. Druga zamera je, ker je Walker odklonil oficijelni sprejem rimskega governerja, kneza Pontenzianija. Walker je pojasnil, da ima rad Mussolinija in da bo povedal Newyorčanom koliko dobrega je Mussolini naredil za Italijo (!), ampak on je katoličan in zato je bila njegova prva pot k "svetemu očetu," ko je dospel v Rim.

Znižani dohodki železnic širijo vznemirjenje

Letos so bili železniški dohodki v mesecu juliju veliko nižji kot lani ravno v tem mesecu.

Washington, D. C. — Političarji, ki ubirajo prvo struno v demokratični in republikanski stranki, in industrijski gospodarji, ki godejo na prvo piščalko v industriji v glavnem mestu, so bili vznemirjeni, ko so čitali poročilo o železniških dohodkih v mesecu juliju tega leta. To poročilo pokazuje, da so letos padli dohodki v tem mesecu za petdeset milijonov dolarjev. Iz tega sledi, da so železniške družbe prejele le 3 odstotke in 95 stotink odstotka od vrednosti železniškega kapitala, lani so pa prejele v ravno tem mesecu 5 odstotkov in 62 stotink odstotka. Letos so čisti dohodki znašali $84,000,000, lani pa $117,000,000.

Političarji dobivajo sive lase, ko razmišljajo, kako bodo v prihodnjem letu, v letu predsedniških volitev pripovedovali o dobrih časih, ako ljudstvo glasuje za kandidata, ki ga oni priporočajo. Voditelji industrije so pa v skrbeh zaradi profitov, ako industrija še bolj zaspi. To so skrbi, ki odganjajo spanec od oči vodilnih političarjev in industrijalcev, kaj bo z delavnim ljudstvom, kako se bo prehranjevalo in oblačilo, ako se depresija v industriji še poveča, pa ne mislijo še v sanjah.

ČUDNA HRANILNICA.

Ena izguba še ni spametovala trmoglavega kovača.

Washington, D. C. — John Anderson, po poklicu kovač, je imel navado, da je hranil denar v starih sodih, ker ga ni zaupal bankam. Pred enajst leti je požar uničil njegovo hranilnico, v kateri je imel shranjenih $1,100. Izguba ni spametovala kovača. Poiskal si je drug star sod in ga postavil k drvarnici. V ta sod je zopet dajal svoje prihranke. Zdaj mu ni požar uničil njegove hranilnice, ampak te dni so neznani zlikovci pogledali, kaj hrani kovač v starem sodu in našli so pet sto dolarjev, ki so jih odnesli, ne da bi preje kovaču povedali da jih odnesejo s seboj.

NAROČITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENCI."

V Ženevi pripravljajo pakte brez Anglije

Francosko-nemška ententa bo morda garantirala meje Poljakom in mali ententi.

Ženeva, 12. sept. — Na zborovanju Lige narodov je zavladala konsternacija, ko je Anglija v soboto naznanila, da ne podpiše več nobenega garancijskega pakta. S tem je Anglija povedala, da odklanja nove načrte Poljske, male entente in drugih malih držav, ki zahtevajo garancije za svoje nove meje in zavarovanje proti napadom njihovih velikih sosedov.

Poljaki in drugi pa ne mislijo odnehati. Zdaj zahtevajo, da se sklene "kontinentalni protokol" brez Anglije. Nekaj kaže, da bosta Francija in Nemčija na čelu protokola kot jamčitelja za mir in za meje, čeprav Italija odreče svoj podpis.

JETNIŠKA VRATA PREMAJHNA.

V zapor niso mogli spraviti izredno debelega "butlegarja". Izpustiti so ga morali pod poroštvom.

Washington, D. C. — Tukajšnja policija je prišla v veliko zadrego, ko je imela spraviti pod ključ Alvin C. Ogla, tehtajočega 516 funtov, ki je bil obtožen "butlegarstva". Treba je bilo kar roj policajev, da so porinili debeluha na policajski voz. Ko so pa debeluha pripeljali na policijsko postajo, so stali pred drugo zagonetko. Vrata so bila premajhna in vsi napori policajev niso izdali nič, da spravijo debeluha čez prag in skozi vrata v zapor. Stvar je končala na ta način, da so morali debeluhu dovoliti prostost proti $1,500 poroštva.

Policija izjavlja, da kaj takega še ni doživela. Je verjetno.

Hilla privedli domov.

Chicago. — Šerif okraja La Salle je v nedeljo privedel domov v Streator mladega Harry Hilla, ki je obtožen umora svoje matere. Aretiran je bil v Seattlu, Wash. Na potu iz Seattla ga je spremljal tudi njegov oče, dr. H. C. Hill, ki je izjavil, da zapravi vse svoje premoženje, če je treba, za obrambo svojega sina.

Poleti okoli sveta

Brock in Schlee želita opustiti poleta čez Pacifik.

Omura, Japonska, 12. sept. — "The Pride of Detroit" mora priti okoli sveta poraku, ne na parniku! Tak je bil odgovor Brocka in Schlee, ki danes tukaj čakata, da nehajo viharji v tem delu Japonske. V Tokio poletita najkaj že danes zvečer ali jutri zjutraj.

Vladni uradniki Washingtonu, trgovska zborna v Detroitu, avijatični krogi New Yorku, mnogi njuni prijatelji in znanci, predvsem pa ženi obeh letalcev sta obsul Brocka in Schleeja s kablogrami s prošnjo, da opustita pot čez Tihi ocean, ker je zelo svarno. Prejela sta na stotine brzojavk s to prošnjo. Letalca pa odločno pravita, da sta šla s polet okoli sveta in ne na potovanje s parnikom. Vso pot prata preleteti, drugače je njun polet fiasko. Oba se zavedata, da je polet čez Pacifik največji in najnevarnejši kos nujnezračne poti, ali najmanjše bojazni nimata, da ga ne bi zmogla. Do zdaj sta imela čudovito srečo. Prva nezgoda, da sta mora na tla, ju je doletela šele na Japonskem, ko sta že obletela več kot polovico zemeljske krogle.

Sovjeti iščejo posojo v inozemstvu.

Moskva, 12. sept — Sovjetska vlada, ki bi rada dobila posojilo v inozemstvu brez pomoči mednarodnih bankirjev, namerava prodajati državne bonde v tujih deželah direkno brez posredovanja bankirjev. Izplačilo bondov je zajamčen v tuji valuti in bondi bodo rinašali povprečno 12 do 16 odstotkov obresti.

Rockefeller daj da milijona Ligi?

Ženeva, 12. sept. — Tukaj poročajo, da je John D. Rockefeller ponudil dva milijona dolarjev Ligi narodov za ustanovitev Ligine knjižnice. Uradniki Lige ne tajg niti ne potrujejo te vesti.

Bryanov sin toži ženo za ločitev.

Los Angeles, Cal — William J. Bryan Jr., odvetnik in sin znanega demokratskega voditelja ter fundamentalističnega prvaka, toži svojo ženo Heleno za ločitev zakona.

KAMPANJA ZA ORGANIZIRANJE SLAMNIKARJEV.

Chicago. — Kampanja za organiziranje slamnikarskih delavcev in delavk, katero vodi organizacija Millinery Workers of Chicago, je v polnem teku in doseženi so že lepi uspehi, odkar je prevzel vodstvo J. B. Salzberg iz New Yorka.

Da se ženske zaposlene v slamnikarski industriji bolj seznanijo z delom organizacije, prireja lokal št. 2 Women Millinery Workers Union sestanek v četrtek dne 15. septembra ob sedmih zvečer v Capital bldg. na 159 North State st. 19. nadstropje. Na programu so govori in potem prosta zabava.

Nadvojvoda Leopold je še akter.

Los Angeles, Cal. — Bivši avstrijski nadvojvoda Leopold, ki je prevzel delo igralca za filme v Hollywoodu, da si zasluži za vožnjo nazaj na Ogrsko, je še vedno na delu. Rad bi zaslužil $5000, pa gre počasi. Svojo prvo vlogo nemškega oficirja je dokončal in zdaj išče nadaljnih angažmov.

Kriza v Mandžuriji postaja akutna

Rebelni Kitajci napadli japonskega konzula in ga obmetali s kamenjem.

Tokio, 12. sept. — Japonsko časopisje postaja bojevito in poziva vlado, da ne sme več mirno gledati protijaponskih demonstracij v Mandžuriji. Vojaški krogi tudi urgirajo vlado, naj odgovori z "direktno akcijo."

Najnovejša vest iz Mandžurije je, da so kitajski demonstrantje napadli japonskega konzula v Mukdenu in ga obmetali s kamenjem. Vlada je včeraj poslala nadaljnih 150 oboroženih stražnikov na japonske železnice v Mandžuriji. Kitajske demonstracije proti Japoncem so vedno hujše in bati se je večjega konflikta. Situacija je že tako napeta, da niti diktator Čangtsolin ne more več kontrolirati razkačenih kitajskih množic.

Šangaj, 12. sept. — Stari diktator Vupejfu, ki je pobegnil v provinco Čihli, ko so ljudske čete okupirale njegove centralne province, in se potem potuhnil za leto dni, je zdaj začel nabirati čete v zvezi s Čangtsolinom, svojim bivšim sovražnikom. Vupejfu namerava voditi ofenzivo proti Fengu Juhsiangu, če dobi zadosti prostovoljcev, oziroma najemnikov.

BANKA V JUGOSLAVIJI PROPADLA.

Ameriške vloge znašajo pol milijona.

Washington, D. C. — Prva zemljoradniška banka v Belgradu, Jugoslavija, je propadla, kakor je izvedel državni department. Ameriške vloge v propadli banki znašajo $510,000.

Konvencija illinoiske delavske federacije.

East St. Louis, Ill. — V pondeljek je bila tu otvorjena 45. redna konvencija Illinoiske delavske federacije. Kakor je dejal predsednik federacije John H. Walker v svojem poročilu, je zdaj na dnevnem redu vprašanje, kako uničiti takozvani "yellow dog contract," to je obveza, ki jo zahtevajo dejodajalci od delavcev, ko jih najamejo, da ne vstopijo v nobeno unijo. Federacija namerava zanesti boj na sodišče proti takim delodajalcem.

Ameriški gornji sloji izumirajo

"Moderne industrije zahtevajo naraščanje spodnje plasti, ki se prilagoduje strojem," pravi profesor.

New Haven, Conn. — Dr. Ellsworth Huntington, profesor na univerzi Yale, piše v članku "Naša biologična bodočnost," ki je izšel v oktobrskem "Yale Review," da gornji sloji v Združenih državah rapidno izumirajo, ampak to ne postavlja ameriške republike v nevarnost.

Profesor piše: "Moderne industrijske razmere so take, da boljinbolj naraščajo in prihajajo na površje ljudje spodnjih plasti, ki so malo manj kot stroji in se najložje prilagodevajo strojem v industrijah. Delodajalci bodo morali kmalu spoznati, da bodočnost njihovih podjetij ne zavisi toliko od močnih mišic kakor od bistrih možganov."

Bomba raznesla Nemaničevo garažo v Jolietu

Pogrebniška oprema tudi uničena vsled eksplozije. On pravi, da so to naredili njegovi tekmeci.

Joliet, Ill. — V soboto zgodaj zjutraj je eksplozija bombe v garaži Antona Nemaniča ml., pogrebnika in izdelovalca "worta" (hmeljna namaka), naredila veliko škodo njegovemu dvojnemu businessu v North Chicago ulici, nedaleč od trgovskega dela Jolieta. Bomba je demolirala mrtvaške avte, avte za pogrebce in kotle, posodje ter drugo opremo za izdelovanje nealkoholičnega "worta," iz katerega delajo pivo. Škoda znaša $8000.

Nemanič je dejal policiji, da sumi svoje tekmece, ki tudi izdelujejo "wort," da so položili bombo, ker so mu nevoščljivi.

Ana Tomec, ki stanuje v hiši blizu Nemaničeve garaže, je informirala policijo, da je malo prej videla nekega neznanega moškega, ki je nekaj stikal okoli garaže. Razstrelba bombe je bila tako močna, da so se stresla tla šest blokov naokoli.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicaga) $6.00 na leto, $3.00 za pol leta; Chicago in Cicero $7.50 na leto, $3.75 za pol leta, in za inozemstvo $9.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society,

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year; Chicago $7.50, and foreign countries $9.00 per year.

MEMBER of THE FEDERATED PRESS"

128

Datum v oklepanju n. pr. (August 31-1927) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

GIBANJE DELAVCEV V AVTOMOBILSKI INDUSTRIJI V MILWAUKEEJU.

Kampanja za organiziranje je pričela.

Klic za organiziranje delavcev v avtomobilski industriji je dosegel tudi Milwaukee in ni ostal brez uspeha. Avtomobilska industrija je mlada industrija, a že pokazuje vse znake starih industrij napram delavcem.

Kakor je vsaka mlada industrija potrebovala v začetku dobrih in izurjenih delavcev in jih je v začetku vabila z boljšim zaslužkom, ravnotako je ta industrija doživela ta proces. Ford je bil prvi, ki je pokazal, da se z dobrim zaslužkom in skrajšanim delavnim časom privabijo dobri delavci. Njega so posnemali drugi tovarnarji. Prišla je vojna, ki je pomagala še bolj razviti to industrijo in danes se nahaja na višku svojega razvoja in prehaja v takozvano stalno dobo. Tovarnarji vedo, koliko avtov bo treba izdelati, koliko je treba producirati raznih posameznih delov, ki služijo za popravila in izmenjavanje slabih in obrabljenih delov pri avtu. Industrija je danes toliko razvita, da producira le toliko, kolikor ima naročil.

Ko je industrija dosegla to točko razvoja, so tovarnarji pričeli kazati popolnoma drugo lice napram delavcem. Pričeli so zniževati mezde, uravnavati tovarniški red tako, da služi le gospodarjem in ne delavcem in uvajati šikane. Tovarniški red je postajal vedno bolj strog.

Murray Body kompanija je posnemala druge tovarnarje. Naznanila je znižanje mezde. Prizadet je bil skoraj vsak department v tovarni. Delavci so bili obveščeni, da jim bo mezda znižana za deset odstotkov. In delavci? No, delavci so podvzeli korak, ki je pravilen, da se prepreči nadaljno znižanje mezde.

Unija avtomobilskih delavcev je izvedela, kaj je storila kompanija in takoj je poslala svoje organizatorje na organizatorično delo. Obdržavan je bil shod in precejšnje število delavcev se je takoj pridružilo industrijski organizaciji. Drugi so obljubili, da pridejo na kampanjski shod, ki ga priredi unija. Najeta je bila dvorana nasproti tovarne in v to dvorano so prišli delavci takoj po delopustu. Zopet je veliko število delavcev pristopilo v organizacijo.

Kompanije izjavljajo, kadar znižujejo mezde, da so prisiljene znižati mezdo zaradi prevelike konkurence. Ta kompanija je pa imela po svojem lastnem finančnem poročilu $571,041 dobička v prvih šest mesecih tekočega leta. To pokazuje, kako prazni so taki izgovori.

Zdaj je čas, da se organizirajo vsi delavci, ki delajo v avtomobilski industriji v Milwaukeeju. Klic za organiziranje je naslovljen na vse delavce, ki delajo v tej industriji in ne samo za delavce, ki delajo v tej tovarni. V uniji avtomobilskih delavcev se ne organizirajo le delavci, ki delajo v avtomobilskih tovarnah, ampak tudi garažni. Za delavce je pa važno, da so organizirani, še preden pridejo eden ali drugi podjetnik ali pa združeni podjetniki z ofenzivo. Kajti če so delavci organizirani, se ne upajo podjetniki priti z ofenzivo kar čez noč in tjavendan. V tem slučaju nimajo podjetniki tako velikih skomin, ker vedo, da so delavci pripravljeni ne samo odbiti podjetniško ofenzivo, ampak ob ugodnem času tudi preiti v ofenzivo.

Proti znižanju mezde v industriji je v današnjih dneh in sedanjem kapitalističnem sistemu ščit za obrambo in ofenzivo le delavska strokovna ali industrijska organizacija. Preprečiti je treba zniževanje mezde, kar delavci lahko store, ako so sloge.

Zato pa naj noben delavec ne odlaša z vstopom v delavsko strokovno organizacijo, kjerkoli je prilika se organizirati strokovno ali industrijalno.

SLIKE IZ NASELBIN

S POTA.

Ko sem zadnjič opisal moje potovanje po Kaliforniji, sem se namenil opisati tudi slovenski hribček v San Franciscu in moje desetletno bivanje v San Franciscu in okolici.

Stopivši s postaje v San Francisco sem se takoj podal na slovenski hrib k mojim starim znancem, družini Judničevi. Prijatelj Martin Judnič mi je prijazno stisnil roko in me prijazno pogostil, nato pa me spremil na sprehodu po slovenskem hribu. To vam povem, da bi se nikoli ne bil nadejal tolikega napredka v stavbah na hribu tekom leta in pol, odkar sem bil zadnjič tam. Vse postavlja nove hiše in vsakdo popravlja stare. Ko sem bil zadnjič med njimi, so ravno imeli glavni in javni shod radi slovenskega narodnega doma. Tudi mene so bili povabili na shod, da bi malo razložil, kako se delajo in vzdržujejo narodni domovi širom Združenih držav. Gotovo sem jim rad ustregel in jim opisal naselbine širom Unije, posebno pa sem jim opisal veliko manjše naselbine kot San Francisco, kako so Slovenci začeli in kako uspevajo. Takega navdušenja nisem še nikoli videl med Slovenci kakor ravno na ustanovitvenem shodu. Stari, sključeni očanci in mamice, kakor tudi mladina, vse je aplavdiralo govornikom in vzklikalo: Sedaj ali nikoli. Marsikatero radostno solzo sem videl v očeh starejših mamic, katere so pritrjevale klicem možakov: "Tako je prav!" Da ni bilo samo navdušenje na shodu, se je pokazalo še tisti teden; stavba je bila kupljena s pomočjo slovenskih društev in tudi posameznih delničarjev. Prenovili jo bodo po svojem okusu in za svoje potrebe, kakor dramatiko, shode, pevske vaje, čitalnico in drugo v vrednosti od $35,000 do $40,000, kar je res lep začetek.

Rojaki širom Združenih držav pa čestitajte Slovencem v San Franciscu, kajti oni imajo prvi izobraževalni narodni dom na obali Pacifičnega oceana, v središču slovenske naselbine na hribčku, v okraju cipres, magnolij, palm in oranž ter vinogradov. Slovenci, le tako naprej in vaša mladina vam bo hvaležna, ko boste vi že spali v črni zemlji.

Neke nedelje zjutraj se srečam s prijateljem na ulici in pošepeta mi, da bodo imeli tisti dan slovenski piknik v Modrons parku, v košatem gozdu jukalipt, in da bi se ga tudi jaz udeležil. Gotovo se takemu povabilu nikoli ne odrečem, posebno ko so mi povedali, kaj vse bodo imeli. Precej popoldne sem se podal z Judničevo družino na dotične prostore. Najprej smo se peljali z avtomobilom, nato s parnim prevažalcem in kočno še s poulično železnico, predno smo dospeli na prostore. V resnici je to krasen prostor za take prireditve. Mladina je plesala ob krasni godbi Judničevega orkestra, kar nas je bilo starejših pa smo si prijateljski stiskali roke. Z vseh strani izletniških prostorov so donele lepe slovenske pesmice in dan je potekel zelo hitro. Kako bi tudi ne med tako družbino. Zopet smo si podali roke in si voščili lahko noč, obenem pa si zagotovili zopetno svidenje čez leto dni, ravno tam.

Na pikniku so se dobile tudi šunke in slanina, toda jaz, kakor že navadno, nisem imel sreče. Več sreče je imela mrs. Judnič, ki je dobila cel zaklad teh namiznih dobrot. Ponudil sem se ji kakor kavalir, da ji pomagam odnašati dobrote, ali žal, slabo sem naredil: na prevažalcu proti San Franciscu mi je neka oseba v kiklji izmaknila s sedeža lepo, debelo in mastno šunko. Oprostiti sem se moral pri mrs. Judnič, kaj pa sem mislil o dotični osebi, tudi ni bilo nič dobrega in ni opisati v tem listu.

Več večerov sem bil povabljen na takozvane "kitchen parties," kjer smo imeli vedno dosti zabave. Naš narod ima pač še vedno tisto dobro slovansko navado gostoljubja. Ko srečate prijatelja na ulici, vas takoj povabi, češ, pridi še k meni popusiti.

Judničeva družina me je peljala na sprehode po krasnih parkih in po rmah, za kar se jim lepo zahvalim. Rojakom, ki potujejo sko San Francisco, priporočam, obiščejo družino M. Judniča. oštenost je Martinovo geslo. Judničevi so poznani po vse Pacifiku in njih ime je pozno daleč v notranjosti Združ h držav.

Čas je prišel, da sem se moral tudi jaz ločiti od gostoljubnih prijatelj v San Franciscu in se podi zopet naprej v notranjost Uje. Vozeč se po Western Paic železnici čez Oakland sem se ustavil tudi pri starem znan Tony Tomšiču, predsedniku dotnega društva "The Land of Palms" S. N. P. J. Tudi z njima si imela veliko povedati iz prih starih časov, ko je še živ Kansasu in tam razveseljeval jake s svojo koncertino. To je še vedno veseljak in priljubljen v Kaliforniji kakor je bil Kansasu. To sem opazil na piknku v San Franciscu in ko sva vozila na obiske po naselbin. Povsod je bil dobrodošel in povsod je bilo dosti smeha, ki je bil Tone. Ravnotako je t njegova soproga veselega znaja in priljubljena povsod.

Odpeljal sem se proti Stacktonu in Sacmentu, kjer raste najslajše grdje sinfandel in karigan. Nemo grozdje, v tej dolini raste izori vse: olive, fige, smokve, narelice, breskve, orehi, mandni, oranže itd. V Lodiju nalož vsako leto stotisoče ton grdja in ravno tako ovočja.

Na vžnji Sacramenta proti Marysvillu in Orovillu se počasi izgublja lepota Kalifornije. Vedno višje in višje se vzpenjamo v gorov Sierra Nevada in v teku šest ur izgine izpred oči vsa krata pacifične obali. Vozimo se v velikanskih vodopadih in hpurnikih med skalovjem, od apa do slapa, penečih se vod. Zmračilo se je, temna noč zavila divjo naravo v svojo no odejo; drugega ni videti kor zvezde na nebu in drugega i slišati ko zamolkli glas sire na lokomotivi.

Kakšno očaranje, ko se prebudim drugega dne. Ni več tropičnih prajin, ne vodopadov in hudurnikov, nikjer več krasnih ced, temveč vsepovsod sama puščav s peskom. Vozimo se čez Nevado. Uboga Nevada, soseda Kalifornije, kako jo je narava kaznvala. Na eni strani vse krasote veta, na drugi same puščave vse mrtvo pod pripekajočim soncem; nikjer ni bilke, nikje nikjer nič živega. Prišla mi je na misel Peruškova slika "Sarjenje." Od ene strani nad grami se valijo črni oblaki, blisk švigajo in zamolklo grmi, nikjer življenja. Obupen je že samo pogled, ali vendar za oboževalca prode zanimiv. Vozimo se dalj ure in ure, ne da bi oko videl kaj drugega kakor puščavo in pesek. Tu in tam se v vrtincu dviga rumeni pesek v obliki lijaka in zopet pada na peščena tla.

Bližamo se državi Utah. Vedno lepše in veselejše se nam zdi. Poraja se ždivji pelin in tu in tam moli izvila bodeči kaktus. Veliko ni, ali vendar je sprememba. Pogoma se pojavijo potočki in o njih trava, v kateri se skriva na tisoče zajcev (jack rabbits). Ob potokih so velikanski pšniki s čredami tisočerih ova (Utah je poznana po vsem svetu radi svoje ovčje reje. Ko sem se mudil tam, je prišla delegacija iz Rusije nakupovat ove na utaško razstavo. Kupili so za približno pol milijona dolarjev najfinejšega plemena.

Bližajoči se Salt Lake Cityju, pridemo najprvo v takozvana solnata polja. Na tisoče akrov zemlje je ograjene v predele, katere ob vročih poletnih dneh zalijejo s slano jezersko vodo po dvanajst palcev globoko. Solnce izhlapi vodo in sol se posuši, da izgleda kakor led. Lomijo jo in nakladajo na vozove, nato pa odpeljejo v čistilnice in jo tam rafinirajo v navadno kuhinjsko sol. Mormonska država Utah producira največ soli, bogata pa je ta država tudi na drugih mineralijah, njeni prebivalci se pečajo z živinorejo in poljedelstvom. Vrednost rudninskih produktov te države je bila leta 1926 $119,270,000. Največja odprta jama bakra je v Binghamu blizu Salt Lake Cityja, kjer dela tudi več Slovencev, ki imajo društvo S. N. P. J. Ravnotako je tu največja jama srebra v Združenih državah. Utah je bila leta 1926 prva v produkciji sreba, druga v produkciji svinca, tretja v bakru in četrta v zlatu. Uintah Basinu se nahajajo bogati oljni vrelci in izvedenci so izračunali, da je v tej globeli petindvajset bilijonov sodov sirovega olja. Ravnotako je Utah bogata država na premogu in izvedenci so baje izračunali, da ima samo ta država toliko premoga, da bi zadostoval za potrebo vsega sveta za sto let. Veliko premogokopov je odprtih v okolici Helperja, kjer povsod delajo tudi Slovenci in S. N. P. J. ima v teh revirjih sedem društev s precejšnjim številom članstva. Odkar je država Utah dobila irigacijo, se je visoko povzpela v poljedelstvu, vendar pa še ni ene četrtine rodovitne zemlje obdelane radi pomanjkljive irigacije. Sadjarstvo je na prvi stopnji, a tako tudi žuto, krompir, čebula, zelje in sladkorna pesa. Čebelarstvo je v Utahu razvito tako kakor nikjer drugje. V zadnjih časih je tudi veliko zanimanja za kokošjerejo in kaže biti precej uspešno radi povoljne klime in milega podnebja. Misliti si moramo vendar, da je dve tretjini te države nerodovitne, ker dve tretjini pokrivajo skalnate gore in neplodno hribovje.

Mesto Salt Lake je eno najmodernejših mest med gorovji Sierra Nevada in Rockies. Ulice so široke in čiste z urejeno kanalizacijo, da voda vedno odnaša vse odpadke. Lepi drevoredi krasijo ulice in moderna poslopja z nebotičniki je videti vsepovsod. Posebno pozornost pa vzbuja mormonski tempel, stavba iz čistega granita, katero krasi 365 velikih in malih stolpov. V ta tempel je dovoljen vstop samo visokim dostojanstvenikom mormonstva. Precej zraven je takozvani tabernakel, v katerem priprosti verniki hodijo moliti mormonskega boga in svetnike. Mikaven je pogled na Slano jezero, sredi katerega je velik otok in na njem na tisoče glav bivolov, ki jih varuje Stric Sam. Otok se imenuje Buffalo Island. Voda v tem jezeru je za 45 ostotkov bolj slana kakor morska voda in v njej je radi gostote nemogoče utoniti. Ako se hočete kopati v tej vodi, lahko vzamete s seboj časopis, vležete se na vodo in čitate kakor da bi ležali v postelji. Voda je tako slana, da ne živi v nji nobena žival. Odkod izvira voda se ne ve, vendar pa narašča in pada kakor morje. Če kdaj potujete skozi Salt Lake City, si oglejte jezero, ki je edino te vrste na svetu. Mesto Salt Lake City je zgodovinskega pomena predvsem za Mormonce, ki so ustanovili leta 1847, ko so se po dolgih preganjanjih radi njih čudne sekte naselili v tem kraju. — **Frank Stonich.**

PRVA AMERIŠKA ELEKTRARNA.

Dandanes ga ni skoraj okraja v Združenih državah, ki ni bil preskrbljen z električno silo za razsvetljavo ali gonitev strojev. Pred štiridesetimi leti pa električna sila ni bila na razpolago. Stroj za elektriko, dinamo ali generator, kot ga danes zovejo, je bil sicer že iznajden in njegova praktičnost je bila dokazana, ali nihče še ni tedaj še upal komercijalizirati te iznajdbe. Kasneje pa se je v New Yorku ustanovila družba v svrho, da se občinstvo zalaga z električnim tokom za razsvetljavo. Thomas Edison je bil tedaj patentiral svojo električno žarnico in tudi električne obločnice so pokazale praktično vrednost za razsvetljavo cest in odprtih prostorov. Konstrukcija in montiranje dinama prve javne elektrarne se je vršilo pod nadzorstvom Edisona samega. Elektrarna se je nahajala na Pearl Street blizu City Hall. Parni stroj je gonil dinamo. Kakor je umevno, je bila ta prva elektrarna kaj enostavna stvar v primeri z modernimi elektrarnami. Žice iz elektrarne so bile napeljane na kole kot so danes žice za brzojav in ni bilo tam nikakih izmed današnjih kompliciranih in avtomatičnih priprav. Poleg tega je bilo tedaj prav malo ljudi, ki so se marali zanašati na ta novi način razsvetljave. Nekoliko naprednih podjetij pa je uvedlo električno razsvetljavo, bolj radi reklame, kajti stvar je bila tako nova, da je vse hitelo tja, kjer je gorelo električno svetlo. Iz te male družbe je s časom zrasla ena izmed največjih električnih družb na svetu. Druga mesta so sledila New Yorku in elektrika si je počasi osvojila ves svet kot vir razsvetljave in gonilne sile.

PRVI AMERIŠKI DNEVNIK.

(21. septembra, 1784.)

Prvi ameriški list je bil tednik, ki ga je ustanovil Benjamin Harris v Bostonu 25. septembra 1690. Ime mu je bilo "Publick Occurences" in angleške oblasti so ga zatrle takoj po prvem izdanju, dasi ni bilo v njem drugega kot kratke vesti iz kolonij in nobenih uvodnih člankov. Prvi dnevnik, "American Daily Advertiser", kasneje prekrščen v "Aurora", se je pojavil v Philadelphiji dne 21. septembra 1784. Benjamin Franklin Bache, vnuk Benjamina Franklina, je bil že poprej začel izdajati tednik v Philadelphiji, v tedanjem sedežu federalne vlade. L. 1784 je ta tednik razširil v dnevnik. Časnik je napadal federaliste, stranko predsednika Washingtona, in podpiral republikansko stranko, predhodnico današnje demokratske stranke. O prvih je trdil, da so v srcu aristokratje. Končno je bil Bache zaprt radi tiskovnega pregreška (libel). Urednik pa je umrl, predno je bila pravda končana, drugače bi bilo prišlo do zanimive razprave o svobodi tiska. Dandanes kaj takega vendarle ni več mogoče, kajti svoboda tiska je v tej deželi pregloboko vkoreninjena.

FLIS.

Delavčeva opazovalnica

Piše Ivan Molek.

Čikaški sovjet, kaj delaš?

Dober kristjan — dober kristjan je oni, ki je od pete do glave in po vseh črevih puritanski — mora takoj na delo! In dela za dobre kristjane je čez glavo. Rešiti je treba propadlo čikaško mesto. Pa hitro, dokler ni prepozno.

Vsemu svetu je znano, da je mesto Chicago zavrglo demokratično formo vlade in sprejelo boljševizem. Sovjet je na krmilu. Zato pa so tukaj razne lumparije: eksekucije ljudi brez procesa in pri belem dnevu kar na cestah, veliki ropi in tatvine, revolte zasužnjenih težakov, korupcija brez primere in bedni ljudje se morijo sami, ker nimajo dela ne jela.

Zato je tukaj prava anarhija v družinskem življenju. Zato propada božja ustanova družine. Zato se rušijo zakoni — in zato je danes vloženih na čikaških sodiščih 17,000 tožb za ločitev zakona!

Taka je, taka, prijatelji.

Tako je nesrečni, rdeči in brezverski boljševizem razjedel in uničil Chicago, ki je bilo nekoč dobro krščansko mesto! Tako daleč so zlokobni boljševiški poglavarji Harrison, Dever, Thompson, Insull, Brennan, Rosewald, Silverstein — sama židovsko roba! — pokopali tret je mesto na svetu!

Kaj je s čikaškim mestom? vprašuje skrben kristjan, ki š ni okužen. "Kam plovemo? Sam 40,000 porok je bilo v zadnjem letu, letos pa 17,000 tožb za lo čitev zakona samo v eni sezoni sto odstotkov več kot pred dva najstimi meseci! Ako pojd tako dalje, bodo ločitve pre kosile poroke dve proti eni pre kot v desetih letih."

Kaj je s čikaškim mestom?

Tepci! — Saj ste vendar po vedali že davno in pripovedujet leto za letom in mesec za mese cem:

"Socializem, boljševizem j tisti, ki razdira in uničuje dom . . . Proč s to pošastjo! Zdro bimo ji glavo!"

To je tisto! In zdaj na delo pa hitro, dokler ni še vsega konec. Vsi na sveto vojno! Dol s čikaškim sovjetom! Viva Cristo Rey! Proč z boljševiško form vlade v Chicagu!

Ljudstvo se mora zdramiti in postaviti na krmilo prejšnje dobre demokrate in republikance in civilizacijo kralja klavnic

Ivan Molek:

Dežela bakra nekdaj in zdaj

Pokopališče se vzpenja preko topega hribčka in pada kroginkrog v plitvo globel. Tam, kjer se globel najbolj nagibije, je dolg grob — monument najbrutalnejše drame, ki so jo inscenirali hlapci bakrnih baronov na "sveti večer" leta 1913, ko je stavka rudarjev dosegla višek ljutosti. Na mrzel decembrski dan so izkopali tukaj dolg graben in položili vanj 72 krst, med temi 58 krstic z mrtvimi otroci — žrtve lažnjivega krika "Ogenj!" v italijanski dvorani v trenotku, ko je rudarska organizacija hotela razveseliti otroke stavkujočih rudarjev z božičnimi darili. Lopov vseh lopovov, ki ni bil nikdar prijet in katerega sploh niso policaji niti iskali, je s svjom lažnjivim krikom povzročil v dvorani paniko. Množica otrok in odraslih je planila skozi vrata po ozkih stopnicah navzdol. Zunanja vrata pod stopnicami, ki so se odpirala na znotraj, so bila v hipu zajezena s preko sto trupli zadušenih otrok in odrastlih, ki so nakupičili stopnišče do vrha. Bilo je najgroznejše in najbestijalnejše hudodelstvo, ki so ga mogli izvršiti baroni bakra nad ubogimi rudarji. Nedolžni otroci so bili udarjeni in sakrificirani za junaški boj njihovih očetov. Mnogi slovenski in hrvaški rudarji so izgubili po tri ali štiri otroke šolskih let. Na dolgem grobu je le pet ali šest križev. En sam samcat napis govori o žrtvah: "Milka Bolf, umrla u italijanskoj dvorani 1913". Iz tega pritajenega napisa tuli močnejše kot decembrski vihar preko Gornjega jezera in calumetske planote najhujša obtožba, ki nikdar ne utihne, dokler bo v osrčju teh hribov gibal zadnji rudar . . . Tuli in vpije po osveti nedolžnih žrtev . . .

XI.

Pozdravljeni!

Mnogi moji nekdanji calumetski prijatelji in znanci, razkropljeni širom Amerike, ki čitajo te moje spomine iz starega in impresije iz sedanjega Calumeta, vsekakor pogrešajo nečesa. Vprašali se bodo: Kaj pa njegov stari prijatelj "Luka Klopčič? Zakaj ga nič ne omenja?

Videl sem ga zadnji dan na drugi strani ceste, ko sem odhajal na postajo, kjer me je že čakal vlak. Precej rejen mož, a že postaran. Godi se mu dobro. Za javno življenje se ne briga. Ima dva avtomobila. Povedali so mi, da vsako jutro hitro opravi svoje posle in potem se odpelje na Delaware, kjer ima svoj "clubhouse", zeleno pobarvan in lepo opremljen — edina hiša tamkaj, ki ima bele zavese na oknih. Pripovedovali so mi še razne druge stvari, ki me pa — same gole osebnosti — ne zanimajo in našo javnost tudi ne. Finis!

Posloveč se od mojih prijateljev, sem jim rekel v šali, da jih čez dvajset let spet obiščem. Upam, da mi ne bo treba čakati toliko časa. Kraj, ki je tako bogat na zanimivostih, zgodovini trpinov in naravnih krasotah, mi je danes atraktivnejši kot je bil kdaj prej. Še se vidimo. Medtem pa pozdravljeni vsi!

Popravek: V zgodovinskem pregledu calumetske naselbine sem naredil eno pomoto. Paul Shaltz ni doma z Vrha, temveč iz Damelj pri Vinici.)

(Konec)

Politični pregled po Jugoslaviji

JUGOSLOVANSKA POLICIJA IN KOMUNISTI.

(Izvirno Prosveti.)

V Jugoslaviji imamo še vedno zakon o zaščiti države, ki so ga najpoprej porabljali proti komunistom. Ko so te razbili so ga vporabljali proti Radiču in njegovi partiji. Danes ga porabljajo kakor nanese. Komunistom vsled tega ni mogoče legalnih organizacij imeti; kar je voda na njih mlin. Kje se more bolj izrabljati idealne duše mladih delavcev kot v tajnih podzemeljskih organizacijah. Vsakdo je več ali manj romantik. Mladi ljudje pa so skoro vsi. Romantika je njih ideal. In ali ni romantično sklepati da se pomaga enemu ali drugemu da pobegne iz zapora? V Beogradu je pred več meseci na prav romantičen način ušel iz jetniške bolnice komunist Kosta Novaković, pred par tedni pa nečakinja znanega komunista dr. Vukašina Markovića, ki je pobijal po Črnigori vladne organe, policaje, žandarje in take ljudi; nečakinja Stoja pa mu je pomagala. Dr. Marković je pobegnil v Rusijo, Stojo pa so obsodili na 20 let ječe. Večkrat je poskusila pobegniti, ali so jo doslej vedno ujeli. Končno je prišla v žensko jetnišnico v Zagreb, kjer je prav romantično ubežala v Rusijo. In policija? Smejejo se ljudje, ki poznajo našo državo. — Taka država ne sme sklepati izjemnih postav, če noče imeti same blamaže . . .

Zahteva po odpravi zakona o zaščiti države je nekaj, kar bi se moralo v interesu države napraviti. Komuniste ni odganjati od sodelovanja v občinah, oblasteh itd. nasprotno pokažejo naj, kaj znajo. Zakon o zaščiti države je kakor nalašč za komuniste, ki pravijo ljudem: ja, mi bi že napravili in pokazali, kako se mora delati, ali saj nam ne puste. Ljudje verjamejo. Ko se pa posreči komunistom še dobro organizirati kakšen pobeg iz ječe ali jetnišnice, bolnišnice, pa njih autoriteta še bolj zraste, češ, ali smo tiči.

Razume se, da je pod takimi okoliščinami pozitivno delo za delavstvo trikrat težje. Mladina je v srcu navdušena za komunizem, ker mlado srce je dovzetno bolj za besede in teatralične uprizoritve, starejši pa, ki občutijo vso težo eksistenčnega boja so skoro brez moči. In v tem je tragika delavskega gibanja v Jugoslaviji . . .

Radičevski teror. — V Čučerju na Hrvatskem sta dva Radičeva pristaša ubila v prepiru kmeta, ki se je baje izdal, da je pristaš klerikalne pučke stranke na Hrvaškem. Stvar sama na sebi je le dokaz podivjanosti ljudskih množic, ki jo podpihuje in neti demagogija meščanskih političnih strank. Dogodek je vreden vse obsodbe in mora biti momento politični javnosti, da je treba z demagogijo končati. No — motil bi se vsak, kdor bi to mislil. Ta obžalovanja vreden dogodek v sedanji volilni borbi se izrablja v politične namene. Klerikalni "Slovenec" pripoveduje, da bo ta dogodek povzročil ostro postopanje vlade proti Radiču. In vodja klerikalcev dr. Korošec proglašuje povsod, kjer ga hočejo poslušati, da je za eksemplarično kaznovanje radičevskih volilnih teroristov. Bo pri ministerskem predsedniku interveniral glede tega; pri zunanjem ministru je že bil itd.

Vsi so v besedah in v časniških člankih za volilno svobodo. Kadar pa pride v gotove in varne okraje kake stranke, druga — tedaj lop po nji! Kaj še če pridejo delavci na kmete in prirede shod, da bi odprli malim kmetom in bajtarjem oči, potem seveda gredo klerikalni kmetje, najhujskani v farovžu s kolli manj, z gnilimi jajci itd. Seveda takrat se gre za vero in napadalci so opravili dobro delo.

Pa je že tako. Na Hrvaškem je največji demagog Radič, ki ima moč in preganja druge, ki misli, da so mu nevarni. V Sloveniji pa so mu na tem mestu gg. klerikalci . . . Žalostno je, ali resnično.

Jugoslovanska vlada hoče najeti v Ameriki novo posojilo v znesku 20 milijonov dolarjev za zgradbo pristanišč v Dalmaciji. Pogajajo se z raznimi bankami. Najresnejša ponudba je baje prišla od banke Seligmann iz New Yorka, ki je že dala 12 milijonsko posojilo Državni hipotekarni banki v Beogradu. Ako se posojilo najame bo ena tranša na razpolago tudi za podpis v Londonu, da ne bo zamere. — Amerika bo počasi upnik cele Evrope. Kapitalisti poznajo vrednost Evrope in ji prav radi posojajo.

Samo delavskih zastopnikov ne! V Jugoslaviji se vrše reorganizacije ministrstva saobračaja (železnic) in ministrstva za rudnike v Beogradu. Za vodstvo oz. kontrolo dela teh ministerstev se osnivajo nekakšni odborniki; na te odbore pridejo zastopniki najrazličnejših ustanov, trgovskih, obrtnih, industrijalnih, kmečkih, inžinerskih, arhitektovskih in bogve še kakšnih zbornic; **samo delavskih zbornic zastopniki so se prezrli!** Kakor da tisti, ki delajo, od katerih je precejšen del uspeha odvisen, nimajo prav nič odločevati. Daleč smo prišli v Jugoslaviji vsled tega, ker so delavske organizacije razbite in ker delavce "vodijo" neizkušeni mladeniči.

Komunisti so res lahko ponosni na svoje "uspehe".

Na delavstvu Jugoslavije pa je, da razmisli svoj položaj in da se orijentira tako, da bo imelo tam vpliv, ki ga potrebuje zase in za svoj obstoj. Socijalizem je delavcem pokazal pot in smer, socijalistična organizacija pa jih je pripeljala do vpliva.

Romanje westfalskih izseljencev v staro domovino.

Iz Westfalske, Holandije, Belgije in Francoske so klerikalci napravili veliko romanje na Brezje in Bled v staro domovino. Župnik Janez Kalan, ki z vso vnemo klerikalnega fanatika vrši misijonsko službo v družbi cele trupe mlajših duhovnov, jih vodi in je tudi to aranžiral. Gotovo je, da je med temi 500 romarji mnogo takšnih, ki so se tega skupnega potovanja udeležili iz več drugih razlogov, zlasti ker je ceneje skupaj potovati kot pa sam.

Zanimivo je pri tem potovanju to: Nemčija in Avstrija sta dali potnikom znižano vožnjo, le Jugoslavija ne, ampak je menda — kot trdi Slovenec, računala za posebni vlak celo Din. 2,000 več kot znašajo polne karte, in to kljub dejstvu, da je klerikalna stranka intervenirala za znižano vožnjo.

In dr. Korošec trdi, in brali smo tudi, da je klerikalna stranka napravila pakt s predsednikom vlade, da pride po 11. sept. v vlado. Sedaj pa še toliko veljave nima, da bi izposlovala znižano vožnjo za westfalske romorje v domovino, kar napravi lahko vsak — agent . . .

Ubogi klerikalci, kako ga "lomijo". Za westfalske delavce se najbrže ne izplača potruditi se, kajti ti nimajo niti v ljubljanski niti v mariborski oblasti volilne pravice . . .

Stanovanjsko vprašanje postaja v Jugoslaviji dnevno zelo pereče. Stanovanjska zaščita je ukinjena; novih stavb ni. Kako se bodo razmere pokazale v novembru, kdo ve. Hudo bo. vlada se zato ne briga. Ne stori se nič. Če pogledamo pa na Dunaj, kjer gospodarijo socijalni demokratje, tam občina glavno skrb polaga na zidavo stanovanj. Vsako leto se sezida do 10,000 stanovanj. Seve delavci vedo, kaj je potreba, in to delajo. Gospoda je na gorkem; brigajo jo skrbi najemnikov in brezstanovalcev.

Gladovna stavka komunistov v zagrebških zaporih. Zagrebška policija je izvršila po rafinirano izvedenem begu črnogorske hajdukinje Stoje Markovićeve številne aretacije komunistov. Ker policija javnosti o aretacijah ne informira, se ne ve, če so aretacije izvršene v zvezi s Stojinim begom ali zgolj radi komunistične propagande. Po informacijah "Riječi" se nahaja v policijskih zaporih 14 komunistov, ki so pričeli z gladovno stavko v znak protesta, ker jih še vedno niso zaslišali. Za aretirance je interveniral dr. Dragan Šafar. Uspeh njegove intervencije ni znan.

Svojo hišo je zažgal v pijanosti. Premožni posestnik Gavrilov od Sv. Ivana pri Novem Sadu je popival v domači gostilni. Kmalu je zapil ves denar. Gostilničar mu je odrekel nadaljno postrežbo, kar je Gavrilova močno razburilo. Okoli 8. zvečer je odšel domov in zahteval od žene denarja, da bi še nadalje popival. Žena mu denarja ni izročila. Pobrala je ves denar in zbežala. Pobesneli mož je nato splezal na svojo hišo in streho iz slame vpalil. Gasilcem je kričal: "Če jaz zažigam svoje, ne smete vi gasiti!" Vendar so ogenj še precej hitro pogasili. Gavrilova pa so zaprli.

Obrat na parni žagi na Gorjancih, katere velik del je upepelil požar, se bo v kratkem nadaljeval. Dospeli so novi stroji, ki so jih že zvozili na Gorjance.

Nov železobetonski most bodo zgradili čez potok Težka voda pri Šmihelu. Ker meji most na občino Šmihel-Stopiče in ob občino Novo mesto, si bosta delili stroške imenovani občini.

Otvoritev nove pošte Št. Jaž. Dne 1. avgusta se je otvorila nova državna pogodbena pošta "Šent Janž na Dravskem polju", ki ima tačas vsak dan zvezo s pošto Račje.

Politični umor v Čučerju pri Zagrebu. V nedeljo dne 21. avg. je prišlo v Čučerju pri Zagrebu do prepirja med radičevcema Stjepanom Micudajem, Nikolo Rustanom in Ljudevitom Talanom. Radićevca sta hotela vedeti od Ljudevita Talana, ki je bil pristaš HPS, kateri stranki pripada. Talan jima ni hotel odgovarjati, temveč je polglasno pel "Lepo našo domovino". Ko sta radičevca videla, da ga ne moreta izzvati, sta nenadoma zavpila: "Živela Radićeva stranka!" Talan jima je nasedel in je zavpil: "Živela pučka stranka!" Tedaj sta radičevca planila nanj in ga pobila na tla. Na tleh ležečega sta ga tolkla, da je obležal nezavesten. Talan je na dobljenih ranah umrl.

Mussolini v Trstu in v Postojni

V Trstu, 25. avgusta.

Ko so snoči začele počasi lezti na dan zastave, si pač nisem mogel misliti, da je doletela Trst čast, da čuva v svoji sredi samega Mussolinija.

Nihče ni vedel ničesar in kakor bi jo bil privlekel za seboj sam Lohengrinov labud, se je včeraj popoldne kmalu po 5. uri zabelila sredi pristanišča pred Velikim trgom jahta "Giuliana" in se je potem polagoma začela raznašati po mestu vest, da je na njej ministrski predsednik. Pa so začele polagoma lezti na dan zastave. Pozneje so se pojavili po uličnih vogalih lepaki, seveda trobojni, z napisom "Evviva Mussolini!" in še pozneje so začeli zvoniti zvonovi prav tako, kakor pri nas na kmetih, ko prihaja škof birmovat. Zvonil je tudi veliki zvon pri Sv. Justu, ki zvoni samo ob izrednih prilikah. In zvonil je, prenehal, pa zopet zvonil in zvonil. Ljudje so se začudeno povpraševali, kaj naj pomeni vse to, a ko so izvedeli, kaj se je zgodilo, je seveda vse drlo na obalo, da se prepriča, ali je res ali ne. In bilo je res!

Izvedeli smo pa to šele danes zjutraj, ko smo čitali jutranje liste, kjer je stalo črno na belem da je "Njegova ekscelenca predsednik vlade odpotoval davi (24. t. m.) iz Benetk na krovu kr. ladje "Giuliana" v spremstvu torpedolovca "Nullo", torpedovke 47 in motornice 98 ter je "Giuliana" prispela v Trst popoldne in se zasidrala v luškem predelu sv. Justa."

Seveda, mogel bi se bilo misliti, da poseti mistrski predsednik tudi Trst, pa smo brali včeraj, da se je vrnil v pondeljek zvečer v Portorsini in prispel v torek zjutraj v Benetke. Ali kdo more vedeti, kdaj, kam in kako potuje spod Mussolini, ko je tako strogo prepovedana vsaka vest o njegovem potovanju, dokler ne dospe tjakaj, kamor je namenjen, ali celo dokler že ni odpotoval zopet drugam, ne da kdo vedel kam! Saj so listi obšli istega jutra, ko je že odpotoval iz Benetk, in se sploh ne vedo, je bil in kaj je delal v Bencah.

V Trstu ni izvzemši seveda prve predstavnike oblasti, nihče vedel ničesar o njegovem posetu. Na jahti seveda ni smel nihče. Edino prefekt, kvestor in luški poveljnik so bili toliko srečni, da so smeli nanjo. Čolne, ki so skušali približati ladji, je pomorska straža držala v precerni razdalji. Mussolini pa studi ni izkrcal, temveč je kakšetrt ure s kukalom opazoval množico na obali in se je sploh zmračilo, umaknil v svojo kabino.

Ali da ste vedeli, kaka je bila varnostna služba? Na nogah je bilo menda pač vse, kar premore varnostna oblast: karabinerji, policijski agentje, miličarji, mestni sužnji in seveda vsa sila konfidentov, ki so se jim kar tresla šesa od napetosti, da bi vlovili kako nerodno besedico. Vsakčas je človek moral vleči iz žepa legitimacijo. Za vsakim drugim vogalom so te že ustavili in zahtevali "dokumente". Koliko ljudi "brez dokumentov" so spravili na varno, ne ve nihče. Pisma tega poročila so tekom pol ure ustavili petkrat!

Davi si je Mussolini ogledal novo Cosulicheve ladjo "Saturnijo". Za ta posel seveda tudi ni vedel nihče, izvzemši oblasti in ravnateljstvo Culicheve družbe. Na povratku iz svobodne luke, je pristal motorni čoln, s katerim se je vozil, ob nabrežju nad pomolom sv. Karla. Tu je vstopil v zaprt avto in se je v spremstvu drugih treh ali štirih avtov odpeljal — kdo ve kam?! Na obrežju je bilo tedaj nekoliko ljudi, menda večina policijskih agentov, ki mu priredili skromno ovacijo.

Tako potuje mi, ki pravijo, da ga vsa Italija globoko spoštuje kot svojega odrešenika! Ne kdaj, ne kam, ne kako potuje, se ne sme vedeti, nihče se mu ne sme približati, le oddaleč ga smeš gledati . .

Postojna, 26. avgusta. Včeraj je posetil Postojno italijanski diktator Mussolini. Prispel je v avtomobilu iz Trsta ob 10.15 dopoldne. Tu se nastavil niti za sekundo, ampak vozil je naravnost proti jugoslovenski meji. V oddaljenosti kakih treh kilometrov od granice na vrhu tako zvanih "Planinski rid", odkoder je viden košček jugoslovenskega teritorija, je postal njegov avto nekaj minut. Spremstvo, sestoječe iz oboroženih ljudi, natrpanih v štirih ali petih avtomobilih, je ostalo pri tem zadaj na cesti in dober streljaj. Iz Postojne so pohiteli za svojim vodjo tiževči Lahi-avanturisti — med njimi podestat — na svojih najetih avtomobilih. Bili so malo razočarani, ko jih varnostna straža ni pustila v bližino. Duce" se je vračal skozi Postojno z največjo brzino. Le malokaremu radovednežu se je poročilo, da je videl njegov obraz pa še to skozi meglo avtomobilovih šip. Jame naš imenitni gost ni obiskal. Oddrdral je mrzlični naglici, kakor je prišel. Ob 11. popoldne, torej tričet ure po prihodu, ni bilo o njem več sledu.

Nezgode avtov v juliju.

New York, 12. sept. — Statistika pokazuje, da je bilo julija na smrt poškodovanih žrtev avtov 1,810 v Združenih državah, ali 58 oseb dnevno. Toda junija je pa povprečno bilo ubitih vsak dan 6 oseb. Največ žrtev avtov je pešcev. Polovica žrtev je bila pod 15. letom starosti.

Agitirajte za "Prosveto"!

Sacco in Vanzetti

Je-li mogoče?!

Zdi se kakor zlokoben sen iz dobe velikega inkvizitorja.

Civilizacija!

Kultura!

Kako da se še ni preklala zemlja in pokopala v svoja žareča nedrija ta, tolikokrat proklet, civiliziran svet?!

Pravijo, da se je takrat, ko je bil Kristus po nedolžnem justificiran, med strašnim potresom odprla zemlja in metala iz sebe mrtvece kot pošasten protest proti storjeni krivici.

In solnce je mrknilo na nebu, da se je zemlja sredi dneva zavila v črno noč.

A danes?!

Vse kakor je bilo včeraj, in kakor bo najbrže tudi jutri!

V vrtovih cveto in diše rože.

Voda še teče vedno po strugah rek navzdol.

Po morju režejo valove parniki in sirene se oglašajo v megli.

Po zraku brne aeroplani za novimi rekordi.

Po železnicah sopihajo vlaki natovorjeni do vrga z bogastvom.

Po cestah švigajo automobili v katerih sede ljudje.

V tovarnah ropočejo stroji, nenasitno zahtevajo vedno več in več človeškega truda in žrtev.

Bogataš sedi v svetli dvorani za dobro obloženo mizo.

Delavec gloda zadnjo skorjo kruha in crka v mračni kleti.

In vendar!

Kristus je visel samo tri ure med življenjem in smrtjo!

Nad možema pa, ki sta danes umorjena, je visel smrtni nož celih sedem let!

Sedem dolgih let sta se vsako novo jutro poslavljala od mladega dneva, s kruto zavestjo, da smeta zadnjič zreti solnčno svetlobo.

Zavestjo, da ju vsak trenutek more pograbiti mrzla krvnikova roka.

Koliko življenske sile je moralo biti zbrane v njuni duševnosti in v njunih organizmih, da ju ni že davno zagrnila noč blaznosti?

Mogoče bi bilo bolje, da se ne bi več zavedla strahovite drame, ki se je godila z njima.

In zakaj vse to?!

Ker sta bila človeka!

Ker sta čutila in spoznala krivico!

Ker se nista bala in pomišljala dvigniti svoj glas v protest proti nji!

Ker sta svojim sotrpinom oznanjala svoje spoznanje in rešitev v kolektivno Samopomoči!

In tega "svobodna" Amerika ni prenesla!

Njena milijardna bogastva, njen mogočen državni ustroj, njena svetopisemska morala, se je čutila ogroženo v svojih temeljih!

Po dveh slabotnih človeških bitjih —!

In "demokracija" Združenih držav je tuhtala o maščevanju.

Kako bi uničila teh dvoje mladih, njej nevarnih življenj?

Z jezuitskim geslom: "Vsako sredstvo je dobrodošlo v dosego svetega cilja", ju je z drzno nesramnostjo obdolžila roparskega umora.

S svojim bogastvom si je kupila gnusnih kreatur, ki so pričale proti njima.

In sodna "pravica" je izrekla smrtno obsodbo —.

Vihar ogorčenja in bolesti se je dvignil po vsem svetu, povsod, kjer še ni okamenelo človekoljubje v sebičnosti in prevzetnosti.

Ameriška "demokracija" je kolebala.

Navidez!

Revizija procesa.

Nove vrste kupljenih prič.

Novi sodniki, ki naj samo ponove sodbo, ki je že bila izrečena.

Vse pod videzom popolne izčrpanosti zakonitih in humanitetnih sredstev.

A človeka, ki je zločin, radi katerega sta bila obsojena, pod pritiskom lastne vesti, priznal za svojega, so proglasili za blaznega.

Sedem dolgih let je moralo preteči do končne izjave, da je vsak trud za rešitev zaman, da morata nedolžni žrtvi zadostiti "pravici."

Pravici, ki je nezaslišana, zverinska krivica!

Zavesten justični umor!

Svoboda in demokracija ameriške Unije stoji danes do nagega razgaljena pred vsem svetom z gnilimi in smrdečimi čiri po vsem telesu!

Kaj je Čeka, kaj Mussolini, kaj Čangtsolin, pred pošastjo, ki se imenuje "pravica svobodnih držav!"

Oni igrajo z odkritimi kartami, napadajo naravnost, od spredaj, in ti veš s kom imaš opraviti, kako se braniti.

Guverner Fuller pa svetohlinski zavija oči in si umiva krvave roke in izjavlja: "pravica se mora zadostiti, v interesu — države —, za ohranitev — civilizacije — in v blagor — človeštva —?"

Za vse izbruhe svetega ogorčenja in velike bolečine, ki v tem trenutku vulkanično pretresajo vse kontinente, pa ima za odgovor samo brezbrižno skomiganje z rameni, češ, kaj me vaši protesti in štrajki brigajo.

Proteste in prošnje za pomilostitev, ki prihajajo od neštevilnih udruženj in od najodličnejših predstavnikov kulture vseh narodov, kratkomalo ignorira.

Barbar!

Ves svet je sedaj videl koliko je vredna v "svobodnih" državah demokracija in kako gnusna je krščanska morala severne Amerike in njen puritanizem.

Denar ji je bog, oblast zveličanje, pravica bič!

Vsak pokret, ki ima za cilj osvobojenje bednih, zasužnjenih kreatur, in njihov dvig do človeštva, se v njenih mejah v krvi duši!

Pri tem ji z naslado sekundirajo evropske hijene a la "Wiener Journal" in zagrebške "Novosti" —.

Le izrabljajte konjunkturo, čas hiti, vedno bližje je dan obračuna!

Toda, kakor je propadlo rimsko cesarstvo kljub s krvjo napojenemu pesku v "Cirkusu Maksimusu" in španski imperiji kljub velikemu inkvizitorju, tako bo propadla tudi anglosaksonska Amerika kljub svoji objestni krutosti!

Dotlej pa jo naj zasleduje prokletstvo od nje pomorjenih žrtev!

Izvršila se je repriza krvave čikaške drame iz 1885. leta!

Sacco in Vanzetti!

Vajini imeni naj nam bodeta deviza v borbi proti tisočglavi pošasti, ki ji je ime država in njena pravica!

Čulkovski v 'Del. Politiki'.

RAZNO

Električni fluid v človeku. Švicarski fizik I. L. Farwy je nedavno obvestil o rezultatih svojih raziskavanj učenjaka K. Muellerja, ravnatelja Salunsovega zavoda v Curihu. Mueller se namreč že leta in leta bavi z raziskavanjem elektrike v človeškem telesu. Najbolj ga zanima vprašanje neenakosti električne struje v ljudeh. Struja je namreč v vseh ljudeh približno enako močna, posledice pa niso povsod enake. Da ne pokazujejo vsi ljudje in vse živali iste odporne sile proti elektriki, je splošno znano. Vzrok te razlike pa je še vedno nepojasnjen. Mueller mu skuša priti v okom s svojimi izsledki.

Mueller trdi, da izžareva človeško telo žarke, ki so slični Roentgenovim žarkom. Ti žarki so še danes uganka. Nedvomno pa je, da ti zagonetni žarki pojačujejo električno sposobnost našega telesa in tiste materije, s katero pridemo v dotik. Ta misterijozni fluid, ki se pretaka po vseh ljudeh, imenuje Mueller žarke R.

Intenzita žarkov R je pri ljudeh zelo različna, kar prihaja od tod, da nekateri lažje, drugi zopet težje prevajajo elektriko. Žarišče žarkov R pa se nahaja po Muellerjevi sodbi pri vsakem človeku na prstih levice. Iz teh prstov se fluid pretaka in prenaša na druge ljudi in na predmete. Če se na roki ranimo, se intenzivnost teh žarkov še bolj poveča. Sploh se zdi, da je težišče žarkov R v človeški krvi.

S posebnim aparatom skuša Mueller nele dognati, ampak celo potpreti svojo teorijo. Najvažnejši Muellerjev aksiom pa je ta, da človek z intenzivno strujo žarkov R prej podleže opasnosti elektrike, nego običajni ljudje, pri katerih so ti žarki jedva zaznavni.

Osvoboditev črncev

(22. septembra 1862.)

Odpad južnih držav je bil sicer neposreden vzrok civilne vojne, ali temeljni razlog tega odpada je bilo suženjstvo črncev.

L. 1619 so v Ameriko pripeljali dvajset Afrikancev kot sužnjev. Od tedaj naprej je trgovina s črnimi sužnji nadaljevala brez ovir. Skupno število importiranih črncev ni znano, ker zapiskov ni bilo. Po cenitvah zgodovinarjev pa je bilo v 16. stoletju pripeljanih 900,000 črncev, v 17. stoletju 2,750,000, v 18. stoletju 7,000,000 in v 19. stoletju čez 4,000,000, skupaj kakih 15 miljonov duš. Ako so te številke pravilne, je morala biti mortaliteta med sužnji naravnost strašna, kajti l. 1860 je bilo približno le 5,000,000 črncev v Združenih državah. Nekaj čez 448,000 od teh je bilo svobodnikov, živečih v severnih državah. Ostali so živeli kot sužnji v šestnajstoriei južnih držav, ki so priznavale suženjstvo. Te države so se prizadevale, da bi suženjstvo trajalo za vedno. Gospodar je mogel prodati ali podariti sužnje. Kot del gospodarjeve lastnine je suženj mogel biti zaplenjen od gospodarjevih upnikov, mož je mogel biti odstranjen od žene, otroci od staršev. Črnec ni mogel posedovati lastnine, ni mogel biti priča na sodišču niti sklepati pogodbe ali trgovati. Podvržen je bil telesni kazni s strani gospodarja in v nekaterih slučajih ga je mogel gospodar ubiti, ne da bi bil ta odgovoren za umor. Končno se ni dovoljevalo črncu, da bi se učil pisati in čitati. Poučevati črnce je bilo kaznjivo.

Črnci se niso podvrgli suženjstvu brez poskusov, da bi zopet pridobili svobodo. Bilo je uporov črncev l. 1800, 1822 in 1831. Svobodni črnci na severu so neprestano vodili propagando proti suženjstvu, ali uporni sužnji so bili vsakikrat ugnani v jarem.

Mnogo belokožcev se je tudi protivilo suženjstvu in zagovarjalo odpravo istega. Imenovali so se "abolicijonisti". Ko je bil Lincoln izvoljen kot kandidat stranke, ki je nasprotovala suženjstvu, so abolicijonisti pričakovali, da bo Lincoln takoj proglasil osvoboditev vseh črncev. Ali predsednik Lincoln se je upiral radikalnemu krilu republikanske stranke, ki je bilo pod vodstvom Horace Greeleyja in je zahtevalo takojšnjo emancipacijo suženjstva še pred začetkom vojne. Lincoln pa je smatral, da je glavno vprašanje ohranitev Unije in da je takojšnja osvoboditev črncev postranske važnosti.

Sredi civilne vojne pa je Lincoln dne 22. septembra 1862 izdal začasno "Proklamacijo emancipacije." Ta zgodovinski dokument je osvobodil 3,000,000 sužnjev v državah Arkansas, Alabama, Florida, Georgija, Mississippi, North Carolina, South Carolina, Texas, Virginia in Louisiana. Proglas se ni dotikal suženjstva v bližnjih bolj severnih državah, takozvanih "border states". 832,000 črncev v teh državah je postalo svobodnih, ko je 13. amendment h Konstituciji stopil v veljavo v decembru l. 1865.

L. 1920 je bilo v Združenih državah približno deset in pol miljonov črncev. — F. L. I. S.

Naročajte avto-znake S. N. P. J.

Na željo več društev je gl. urad preskrbel avto-znake. To so krasno izdelane okrogloploščate tablice, z znakom S. N. P. J., in namenjene so za avtomobile članov jednote. Na društva smo razposlali podrobna pojasnila glede teh znakov, na člane pa apeliramo, da jih pridno naročajo.

Vincent Cainkar.
predsednik SNPJ.

Georges Pourcel:

PRSTAN GOSPE JANINE

Zadni zvoki jazz-banda so utihnili. Plesalci in plesalke so se razhajali v skupinah. Izginjali so proti garderobi. V plesni dvorani je ostala samo še ena dvojica.

"Rotim vas za Boga," je prosila mlada gospa svojega partnerja s plesišča, rotim vas, vrnite mi moj prstan! Moj mož bo gotovo vprašal po njem in če se vrnem brez njega, ne vem, kaj se bo zgodilo . . . Ne pozabite, da je to zaročni prstan, ki ima svoj posebni pomen."

"Pomen ima, pomen, pomen, pomen . . ." jo je dražil plesalec in dvigal prstan čedalje više.

Gospa Janina se je vzpenjala na prste, da bi ujela njegovo roko, ki se je poigravala s prstanom. Ni je mogla doseči. Tedaj je izpregovoril:

"Vraga! Biser, vdelan v platino! Joj, vaš mož je drago plačal zaroko! Imel vas je torej res rad?"

"Nesramni ste!" ga je prekinila gospa Janina. "Jacques me še vedno ljubi. Nu, Ernest, moj mali, dobri Ernest, vrnite mi prstan— ali pa mi bo žal, da sem vam toliko prostosti z mojo roko dovolila . . . Prosim!"

Plesalec se je sklonil do njenega ušesa in ji pošepetal:

"Jutri, draga . . . Pridite med 10, in 11. uro dopoldne k meni. Evo naslova: Avenue de Choiseuse, št 48, leva vrata."

"Blede se vam . . . Tega ne storim nikdar!" je užaljeno odvrnila gospa Janina.

"Kakor vam drago!"

Ernest se je izgubil na hodniku plesišča. Gospa Janina je zacepetala. Jezno je udarila z nogo ob tla.

"Ne, ne pojdem k njemu! Rajša počakam, da mi ga prinese sam."

Ko je stopila na ulico, jo je jeza kmalu minila. Spoznala je, da je bil srd, ki jo je še nedavno razvnemal, samo posledica zaljubljenosti. Zdaj, ko ni bilo Ernesta več ob njeni strani, se je čutila celo polaskano, da ji je odnesel prstan. Ta Ernest! si je dejala. To ti je največji strateg! Misli, da gredo ženske kar tako na limanice!

Potem ga je začela v mislih milovati: To ti je čuden dečko! Ne dovoli ti, da bi ga odbila, ampak kar kratko diktira! Joj, ali so ga razvadile! Toda jaz ga naučim drugače. Malo se mu nasmehnem, malo se pošalim z njim, malo ga poljubkujem . . . in potem ga pošljem po njegovih potih. Zaključiti hočem ta doživljaj kakor gospodarica, ne kakor sužnja!

Doživljaj gospe Janine z Ernestom je bil njena prva ljubezenska pustolovščina, odkar je bila omožena. Na ples jo je prvič zvabila prijateljica. Ker ni znala plesati najnovejšega plesa, je morala iskati primernega partnerja. Prišel je Ernest. Vnanjosti je bil prikupljive, lica zagorelega, rjavega, oči pa je imel sivozelene, časih nežne, časih vražje . . . Govoril je toplo, da je segalo do srca. Bil je nezapopadljiva mešanica odvažnosti in trepeta.

Ta mladi mož je postal gospe Janini vir novih radosti, naslade in sreče. Zdelo se ji je, da jo družba dviga z zemlje in jo nosi pod oblake. Ni mu zamerila, da je bil ž njo nekoliko nežen: da jo je gladil po rokah, da se rahlo dotikal njenega telesa.

Gospa Janina je prišla domov. Bilo je že trda tema. Jacques jo je pričakoval za mizo, s časopisom v rokah. Sprejel jo je z vprašanjem:

"Kod si bila tako dolgo. Ali si do zdaj kupovala?"

Janina se nje zlagala, da je bila naprej pri svoji prijateljici Marti. Šele, ko je mož dejal: "Kje pa imaš zaročni prstan?" se je prestrašila in je dodala: "Vidiš, od Marte sem šla v Veliki magazin. Pila sem čaj in pri umivanju rok v toaletni sobici mi je prstan zdrknil s prsta. Padel je nekam in ga nisem mogla najti. Obvestila pa sem osobje v trgovini o izgubi in upam, da ga do jutri najdejo."

Jacques jo je osorno zavrnil:

"Tako! Prstan za 22,000 frankov si izgubila. In pri tem si ravnodušna, kakor da se ni nič zgodilo. Mar meniš, da ti lahko vsak dan kupim tak prstan? Ali veš, da je bil to zaročni prstan? Vidiš, kako slaba je tvoja morala!"

Janina je tiho zaplakala. Ni namreč mogla trpeti, da bi bil ž njo kdorkoli trd in neprizanesljiv. Jacquesu se je kar zamrzila po njegovih besedah. On pa je nadaljeval:

"Da mi ne pozabiš iti takoj zjutraj v magazin, kjer si izgubila prstan! Iz magazina pridi k meni v pisarno, da me obvestiš o najdbi. Si razumela? Ti ravnaš, kakor da nimam že brez tebe dovolj skrbi!"

Janina ni vso noč zatisnila očesa.

Možev ukaz jo je primoral, da je vstala zgodaj zjutraj. Ko se je napravljala, je mislila: "Še nikoli nisem bila tako močna kakor danes! Naravnost k njemu pojdem," si je dejala, "in bom zahtevala nazaj, kar je mojega. Sklicevala se bom na njegovo kavalirstvo. Potem, ko mi vrne prstan, pa pojdem k možu in mu razkrijem vse."

Kmalu so se začele njene misli mračiti. Pomislila je na visoko ceno 22,000 frankov in si je dejala, da je to cena njene kreposti. Imela je strahen privid: prikazal se ji je Ernest, bled, hrepeneč, nežen in demonski obenem. Iz oči mu je sršal plamen, ki je bil o njem težko reči, kakšen je, ali je zel ali dober. Prestrašila se je misli, da bo Ernest odprl vrata, razširil roke — in da bo tisti mah izgubljena, izgubljena!

Vzela je taksameter in se je odpeljala pred stanovanje, ki ga ji je bil Ernest naznačil. Odpirati je prišla stara ženica.

"Ali je gospod Ernest doma?" se je vprašala Janina.

"Ernest? Kateri Ernest?" je ponovila ženica.

"Saj stanuje tukaj gospod Ernest, plesalec? Dogovorila sva se za sestanek med 10. in 11. uro. Ali morda še ni vstal?"

Starki se je posvetilo.

"A tako, tako. Najbrže gre spet za kak uhan, zapestnico, ogulj ali biser?"

"Da, za prstan z biserom," je dejala Janina.

"Oh, gospa, temu kavalirju ste pa nasedli," je nadaljevala ženica. "Ernest je čisto navaden slepar in tat . . Vi ste že deseta mlada dama, ki se oglaša pri meni zaradi dragotin, katere si je prilastil z ljubimkanjem in lažnivim kavalirstvom. Slepar je ukanil novo žrtev. Svetujem, da ga naznanite policiji!"

Janina je globoko vzdihnila. Kar je pravkar slišala, se ji je zdelo neverjetno — in vendar je bilo tako strašnično! Domislila se je moža, ki jo je čakal v pisarni. Kaj naj stori? Ali naj gre k njemu in naj se mu izpove? Ali naj laže naprej? Oh ne, ne! Možje v takih položajih ne razumejo ženske in postanejo brutalni . . .

Namestu k Jacquesu je Janina namerila svoje korake k Sekvani. Valovi so jo s pljuskom sprejeli medse . . .

Darovali za nove naročnike

Kdor se pobudi v sedanji kampanji in dobi osem polletnih ali štiri celoletne naročnine za dnevnik "Prosveto" in pošlje celo vsoto upravništvu, dobi krasno

samonapojno pisalno pero

ia

avtomatični svinčnik

z lepim zlatim znakom S. N. P. J.

CVETKO GOLAR.

Pastirjeva nevesta

"Matija, glej, nič ne govoriš! Reci mi kaj lepega, pa vsaj to povej, kaj si danes kosil! Oh, pa kako imaš mehke lase, čisto kakor volna tvojih ovčic." In s svojimi prsti je brodila po njegovih laseh, jih gladila in razčesavala; pastir je mižal od neznanih sladkosti, ker po vsem telesu mu je lila preugodna toplota. Rdeče je žarelo pred njegovimi očmi, in mila in draga mu je bila dekličina roka, ki ga je omamila do čudne te pijanosti.

"Ajs," je vzkliknil Matija, zakaj deklica ga je poščegetala za vratom in še bolj se je nasmejal, in tudi ona se je zasmejala.

"Matija, ali me nimaš niti malo rad? Jaz bi pa dala vse tebi, kar imam. Vzemi me, Matija, in potlej bo vse tvoje: Hiša, polje, konji . ."

"O joj, grajska gospodična, slaba ti prede nocoj," je rekel pastir v svojem srcu. "Takole naj gre naprej, pa sva skoz! Ta deklica zna tako besede izbirati in jih polagati na dušo in tako sladka in mila je njena roka, da se bojim."

"O, Matija, poglej, še ves večer nisi ničesar zinil. Ali greš v hišo k meni. Reci vendar!"

"Ha," je dahnil Matija in skušal stopiti od okna. Ali to ni šlo, zakaj deklica ga je objemala okoli vratu. "Le kaj bi ji rekel," je mislil. Ali bi ji povedal, kaj sem kosil? Že vem, kaj!" in zastavil je vprašanje:

"Kako ti je pa ime?"

Deklica je zavrisnila in ostrmela:

"Sveta devica, še tega ne veš? Ali ne veš, da sem Majda? Županova Majda? Oj, ti moj ljubi fant! Ali res nisi vedel? In jaz te poznam že tri leta. Od takrat, ko si tistega divjega konja peljal skozi vas in si bil tako močan. Ali me imaš kaj rad, Matija?"

Pastir je pogledal v stran in tiho dejal: "Malo!"

"Samo malo? Jaz pa imam tebe tako hudo rada, da sama ne vem kako. Ali me boš vzel? Reci!"

"Zdajle gre pa zares," je pomislil pastir. "Kakor boš zdajle naredil, tako bo!" Povesil je glavo in se zamislil.

"Reci, Matija, da si moj! Sama sem, nimam ne očeta, ne brata in samo tebe hočem. Ali se boš oženil z menoj? To bo na svatovščini veselo in lepo. Zelen venec bom imela in dvanajst družic, ki me bodo belo oblekle in z rožami ozaljšale. In v kočiji se boš peljal z menoj k poroki, in svatje bodo peli in godci godli in plesala bom s teboj. Reci, Matija, da me boš vzel."

Majda je še bolj gorko objela pastirja, ki je tako govoril v svojih mislih:

"Županova Majda ima dve hiši, to je zelo lepo, ali grajska hči bo imela grad, visok do nebes. In koliko še drugih lepih stvari! Majda je v resnici zala, ali zlatih las vseeno nima kakor grajska!" Zato je Matija odgovoril:

"Ne bom te vzel!"

"Oh," je vzdihnila Majda. "Kaj si dejal, Matija! Reci, da sem tvoja, reci!"

"Nisi ne!"

"Zakaj se tako grdo norčuješ, oj ti neusmiljeni fant. Kaj ne, da sem tvoja?" je ihtela deklica in njene solze so kapljale na lica Matija, ki je gledal svojeglavo v temo in molčal.

"Matija, jaz grem k tebi!" Deklica je stekla iz hiše in prihitela k pastirju. Padla mu k nogam in se ovila njegovih kolen.

"Ti ne smeš od mene!" Ti moraš biti moj!"

"Nak!"

Iztrgal se ji je siloma in odšel. In še dolgo, dolgo je slišal, kako je Majda jokala in klicala njegovo ime. Bil je že daleč iz vasi, in še zmeraj so z vetrom letele k njemu dekličine solze.

Matija je korakal skozi noč in mislil na grajsko hčer.

"Jaz pa vse tako mislim, oče, da bom jutri že graščak." Pastir se je naslanjal na steno in kazal zobe ovsenjaku, ki ga je držal v roki.

"Pametne misli imaš, zelo pametne in nič hudega bi ti ne rekel, ako bi se izpolnile. Zdaj pa pravim: "Matija, ti si bedak!" Tako je dejal oče. Sredi hiše je sedel in delal metle.

"V resnici, meni se zdi, da se bo nocoj nekaj zgodilo. Vse mi tako pravi, in Matjaževa košuta me je na paši danes tako spoštovljivo ogledovala. Mogoče sedem že nocoj za grajsko mizo, belo pogrnjeno in s pečenim volom v kotlu. Zato bom tale hlebec kruha shranil za jutri in se lepo napravil."

"Vzemi grajsko ali kmečko nevesto, samo kmalu naredi! Naša bajta ne preživi pomladi, prvi vihar jo položi na zemljo."

"Preoblekel se bom, je že res. Ne maram, da bi me videla grajska takole raztrganega."

Pastir je slekel delavno srajco, narejeno iz najbolj sirovega platna, stkanega iz tulj, in ki je bila bodeča kakor ježeva koža, ter se je oblekel v hodnik. Suknjič je bil sicer robat, ali lepo črn in samo po šivih nekoliko izpran in telovnik je bil še nov. Okoli vratu si je zavezal rdečo ruto, v kateri je še njegova rajna mati šla k poroki, in za klobuk si je zataknil cel vršiček roženkravta.

"Zdaj grem, oče, in če je božja volja, se jutri že vidiva na gradu. Nič hudega vam ne bo primeni. Pogačo boste jedli in hruševo vodo pili, ako bi utegnilo zmanjati vina."

Vzel je palico in segel očetu v roke. Pri durih je še enkrat pogledal nazaj ter splezal nato po lestvici na izbo in legel v slamo. Roke je sklenil pod glavo in skozi raztrgano streho je videl na nebo, kjer so plesale zvezde po gladkem nebeškem podu. Pastir jim je zažvižgal polko in zaspal.

In v sanjah je začutil hladno sapo nad seboj, zato se je zbudil in mislil najprej, da je nočni veter. A zagledal je tik nad svojo glavo grozno kačo. Stezala se je skozi strešno odprtino in oči so ji krožile kakor dve žareči krogli in njen dolgi jezik je sikal proti pastirju:

"Pojdi z menoj!"

Pastir je skočil pokonci in veselo in hrabro je bilo njegovo srce. Opri se je ob strešni tram, da se je zlomil, zavihtel se je na streho ter planil na tla.

"Pa zdravi ostanite, oče! In oglasite se kaj na gradu!" je zaklical proti bajti in stekel za kačo, Popolnoma mu je izginila izpred oči in silno se je prestrašil, ker se je bal, da ne bi zamudil sreče. Ali na Gradišču se začno lomiti in pokati skale in grmelo je, kakor da je zdivjala gora, in iz viharja in groma se je pripeljala nenadoma črna kača in se zagnala v pastirja. Ni strepetal, zakaj strahu ni poznal, temveč ga je napolnilo sladko veselje. Vrgel se je k njej, objel je z rokami njen ledeni vrat ter jo poljubil v žrelo, iz katerega so rohneli in se penili strupeni plameni.

In glej ljubica: V tistem trenotku je izginila kača, a na njenem mestu stoji prekrasna gospodična, in pastir jo drži v svojih rokah in poljublja rožno in nebeško zarjo njenih usten. Njen obraz je sijal milejše od zvezd in z rokami je objemala pastirja in ga zavijala v biserni svoj pajčolan.

"Preljubi moj," so dahnila njena usta. "Glej, vse to je tvoje!"

Pastir je pogledal in pred zadivljenimi očmi njegovimi je bruhnil iz tal in visoko do zvezd prelep belo se lesketajoč grad. Ves je žarel, kakor da je postavljen v solnce.

In pastir je podal roko grajski gospodični, vsej bleščeči in čudoviti, z zlato lilijo v zlatih laseh. Vrata skočijo sama od sebe narazen in zaslišijo se nebeško lepi glasovi orgelj, in strune so zvenele nepopisno sladko. In veliko, veliko belih devic in mladeničev je stalo na pragu in ju pozdravljalo. In tako sta šla v grad: Pastir v kmečki obleki, njegova nevesta v svili in zlatu.

KONEC.

RADA BI IZVEDELA

za mojega brata Louis Arko. Uljudno prosim rojake, da mi naznanijo njegov naslov ali pa naj se nemudoma sam javi. Poročati mu imam zelo nujne stvari. Rozi Glažar, 1016 N. Warman ave. Indianapolis, Ind. (Adv.)

IŠČE SE.

Kdo ve, kje se nahaja Frank Urbančič, član društva štev. 86, Chicago, Ill.? Doma je iz Borovnice pri Vrhniki, star 62 let, "cement finisher" po poklicu. Pogreša se ga že od zadnje pomladi, ko je bil v okrajni bolnišnici v Chicagu, odkoder je bil po podatkih izpuščen in se od tistega časa ne ve, kje je in če je še živ ali mrtev. Iščejo ga njegovi otroci in društvo. Prosi se torej, kdo ve kaj o njegovem bivališču ali o kakih podatkih s pomočjo katerih bi se ga zasledilo ali pa ugotovilo, da je mrtev, naj blagovoli naznaniti, bodisi na gl. urad ali upravništvo Prosvete, ali pa društvenemu tajniku John Drzichu, 2955 N. Robey st., Chicago, Ill. Včasih se je izdajal tudi za Frank Smitha.—(Adv.)

POJASNILO DRUŠTVENIM TAJNIKOM IN POŠILJATELJEM RAZNIH NAZNANIL.

Kadar pošljete listu Prosveta kakoršnakoli naznanila in zahvale o smrti, tedaj vselej povejte v pismu, ali želite imeti plačan oglas ali kot navadno vest. Ako je priobčeno kot navadna vest, se izpusti iz naznanila vse osebne zahvale in imena posameznikov, ter se tako naznanilo priobči brezplačno. Kadar pa hočete imeti priobčeno celo vrsto raznih imen in drugih stvari, je pa to oglas, za katerega se mora plačati, to velja za člane in za nečlane. Nadalje velja isto tudi za razne prireditve, veselice, shode, itd. Vselej je treba povedati, ali hočete imeti plačan oglas ali samo navadno časnikarsko vest, tudi v takem slučaju se za navadno vest, naredi stvar bolj na kratko in se pove le važnejši del. Če pa naročite, da naj bo plačan oglas, se priobči vse, kar zahtevate. Isto tako velja za vsa druga naznanila, če se koga išče, ženitvene ponudbe, prodaje, itd. Za vse take stvari se mora vedno povedati, da naj bo to oglas, kolikokrat naj se isti priobči in da bodete zanj plačali. To pojasnilo dajem radi tega, ker je to sklep konvencije, da se potem ravnamo vsi, društva, člani, naročniki in upravništvo lista. Prosim, da to upoštevate in se po tem ravnate. — Filip Godina, upravitelj.

Agitirajte za "Prosveto"!

!KAMPANJA!

za pridobivanje novih naročnikov dnevnika Prosveta

Še vedno je čas da začnete z agitacijo za razširjenje največjega slov. dnevnika v Ameriki, Prosveta, ki je pisan v naprednem duhu za izobrazbo in poduk naših rojakov.

Sedaj se vam nudi lepa prilika, da si za dolge zimske večere nabavite lepih in podučnih knjig, katere dobite za nagrado za nove naročnike.

Za enega novega polletnega naročnika dobite knjigo "Jimmy Higgins" vredno $1.00. Za enega novega celoletnega naročnika dobite knjigo "Slovensko-angleška Slovnica," zelo primerna knjiga za razširjenje znanja angleščine, vredna $2.00 ali kako drugo knjigo iz zaloge "Književne matice." Za dve novi celoletni naročnini dobite veliko in krasno vezano knjigo "Ameriški Slovenci," v kateri bodete našli mnogo zanimivega in podučnega, ne samo o razvoju naše S. N. P. Jednote, temveč tudi o razvoju našega naroda v Ameriki, in drugih zgodovinsko-važnih dogodkih. Vrednost knjige je $5.00.

Ako še niste, začnite z agitacijo takoj. Idite na delo in pridobite listu kar mogoče več naročnikov, ker čimbolj bo list razširjen, temvečji bodo uspehi na kulturnem in gospodarskem polju Slovencev v Ameriki.

Cena je: na leto $6.00, za pol leta $3.00; za Chicago in Cicero za eno leto $7.50, za pol leta $3.75. Za Evropo: za eno leto $9.00, za pol leta $4.50.

Izpolnite in izrežite ta kupon.

PROSVETA, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

Priloženo dobite naročnino $................, za katere pošljite Prosveto:

Ime .... $..........

Naslov ....

Ime .... $..........

Naslov ....

Ime .... $..........

Naslov ....

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

ima v zalogi sledeče knjige:

AMERIŠKI SLOVENCI—izvrstna krasna knjiga, obsega 632 strani, trdo vezana, vredna svoje cene, stane..$5.00

Slovensko-Angleška Slovnica—zelo poučna in lahko razumljiva knjiga za učenje angleščine, z dodatkom raznih koristnih informacij, stane samo..........$2.00

Zakon Biogenezije—tolmači naravne zakone in splošni razvoj, knjiga iz katere zamorete črpati mnogo naukov za telesno in duševno dobro..........$1.50

Pater Malaventura—V Kabaretu—zanimiva povest iz življenja ameriških frančiškanov, in doživljaji rojaka, izvrstno spopolnjena s slikami..........$1.50

Zajedalci—resnična povest in prava ilustracija doslej skritega dela življenja slovenskih delavcev v Ameriki..$1.75

Jimmie Higgins—krasna povest, ki jo je spisal sloviti ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovenil pa Ivan Molek $1.00

Zapisnik 8. redne konvencije S. N. P. J., 252 strani mehko vezana, stane samo..........50c

"Hrbtenica"—drama v treh dejanjih s prologom in epilogom—mehko vezana, stane samo..........25c

"Informator"—knjižica z vsemi potrebnimi podatki o S. N. P. J.—zelo priporočljiva za člane—stane samo..20c

Pišite ponje na:

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA CLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerne, unijsko delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA